

Kırmanccanın (Zazacanın) standart bir yazı diline kavuşması için yapılan çalışmalar: Vate Çalışma Grubu ve Vate dergisi (*)

J. İhsan ESPAR

Kürtçenin bir lehçesi olan Kırmancca (Zazaca) bu lehçeyi konuşanlar tarafından yer yer Kırmancki, Kırdki, Dımılki ve Zazaki gibi değişik adlarla adlandırılmaktadır. Vate Çalışma Grubu yukarıda saydığım adlardan Kırmanccayı tercih ettiğinden, ben de bu adı kullanacağım. Bu yazıda yazılı Kırmanccanın tarihçesi ile birlikte Kırmancca lehçesinin standartlaştırılması amacıyla **Vate Çalışma Grubu**'nun yaptığı çalışmaların amaç ve yöntemlerini özetleyeceğim. Daha sonra da **Vate** dergisi ve bu derginin Kırmancca yazı dilinin oluşumuna sunduğu katkıları bazı verilerle açıklamaya çalışacağım.

Kırmancca lehçesinin yazılmaya başlanmasının tarihi hiç de eski değildir. Kırmanccadaki ilk metinler Peter İvanoviç Lerch tarafından derlenmiş ve 1858 yılında St. Petersburg'da yayınlanmıştır. Söz konusu metinler yazar Malmisanij tarafından bugün kullandığımız Kürt alfabesine çevrilerek Paris Kürt Enstitüsünün yayın organı olan Hêvî dergisinde, 1985'te yayınlanmıştır. Yani bilebildiğimiz en eski metinlerin tarihi 150 yılı aşmıyor. Bu tarih, Kırmanccanın bugünkü sorunları konusunda da belki bize bir fikir verir diye dikkate alınması gerekir.

Kırmanccanın Kürtler tarafından yazılmaya başlanmasının tarihi ise daha yenidir. Bilebildiğimiz ilk yazılı eser Ehmedê Xasî tarafından yazılan mevlüttür. 1899 yılında Diyarbakır'da baskıya verilen 'Mewlidê Nebî' isimli eser, Kürtçenin bu lehçesinde Kırmanccalar tarafından yazılan ilk kitaptır. İkinci kitap ise 1903 yılında Osman Efendiyê Babij tarafından yazılan ancak 1933 yılında Şam'da Celadet Ali Bedirxan tarafından basılan "Biyêşê Pêxemberî"dir.

Bu iki kitaptan sonra yazılı bir metine rastlamak için çok uzun bir süre beklemek gerekiyor. 1963 yılında İstanbul'da sadece bir sayı çıkabilen 'Roja Newe' isimli gazete Kırmancca lehçesinde ilk gazetedir. Gazetenin bu ilk ve son sayısında iki Kırmancca metine yer verilmiş. Biri Bingöl yöresinden derlenen bir türkü diğeri ise sürgüne gönderilen bir Kürdün anılarıdır.

1970'li yıllarda Kürtlerin ulusal demokratik hak ve özgürlüklerini kazanma yönünde yeniden örgütlenmeleri ve bu gelişmenin bir sonucu olarak oluşmaya başlayan Kürt basınında Kırmanccanın daha fazla yer aldığını görüyoruz. Bu dönemde nispeten daha yaygın bir biçimde gazete ve dergi sayfalarında Kırmancca metinlere yer veriliyor. Özgürlük Yolu, Roja Welat, Devrimci Demokrat Gençlik ve Tirêj gibi gazete ve dergilerde değişik kişiler Kırmancca yazıyor. Şiirler, folklorik derlemeler, çeviriler, dil ile ilgili araştırma ve incelemeler bu dönemin başlıca konularıdır.

Yeri gelmişken belirtmek gerekiyor: Bana göre Tirêj dergisi Kürt basınında ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Tirêj, Kürdistan'da yayınlanan ilk kültür sanat dergisi olmanın yanında sadece Kürtçe çıkan ilk yayın organıdır da. Tirêj'in önemli bir diğer özelliği ise bu dergide Kırmancca ve Kurmancca lehçelerine eşit oranda yer verilmesidir.

12 Eylül 1980 askeri darbesinin baskılarından henüz filizlenmeye başlayan Kürt dili ve edebiyatı fazlasıyla zarar gördü. Zaten özgür olmayan Kürt diline cunta anayasasının getirdiği yeni yasaklar Kürt yazın hayatını açıkça yok etmeyi hedefledi. Askeri cuntanın

baskıları sonucu Kürt edebiyatına ve yazı diline ilgi duyan bu alanda bir şeyler üretebilenlerin büyük bir çoğunluğu zorunlu olarak Kürdistan'ı terk etti.

1980'li yılların başından 1990'lı yılların başlarına kadar özellikle Avrupa'da daha sonra da Türkiye'de yayımlanmaya başlayan hemen hemen bütün Kürt gazete ve dergilerinde değişik konuları işleyen Kırmancca yazılara yer verildi.

Özellikle 1980'li yılların sonlarına doğru Kırmanccanın hem okurları ve hem de yazarları nispeten artmaya başladı. Bu artış 1990'lı yılların ortalarından itibaren daha bir belirginleşerek yeni bir sürecin başlamasına neden oldu.

Yeni süreçten şunu kastediyorum: Kırmanccanın farklı şive ve ağızları ile yazılan metinler Kırmancların okur-yazarları ve hatta üniversite eğitimi görmüşleri tarafından bile iyi bir şekilde anlaşılmıyordu. Örneğin bir Dersimlinin yazdığını bir Bingöllü ya da bir Sivereklinin yazdığını bir Piranlı anlamakta güçlük çekiyordu. Dolayısı ile yazı dili etkili bir iletişim aracı olma fonksiyonuna sahip olamıyordu. Öte yandan şiveler ve ağızlar düşüncelerin duyguların yazılı bir biçimde ifade edilmesine yeterince olanak vermiyordu. Biliniyor, bir yazı dili bazı standartlara ve ortak kodlara muhtaçtır.

Kısacası Kırmanccanın yazı dili formasyonu kazanması gerekiyordu. Bunun için de bazı tedbirlerin alınması kaçınılmaz olmuştu. Ya Kırmancca bilen ve konuda birşeyler yapmak isteyen Kürtler bir araya gelerek bu konuyu tartışıp bir çalışma başlatacak ya da herkes yazdığının sadece çok dar bir çevre tarafından anlaşılmasına razı olacak ve böylece Kırmanccayı kendi kaderine terk edecekti.

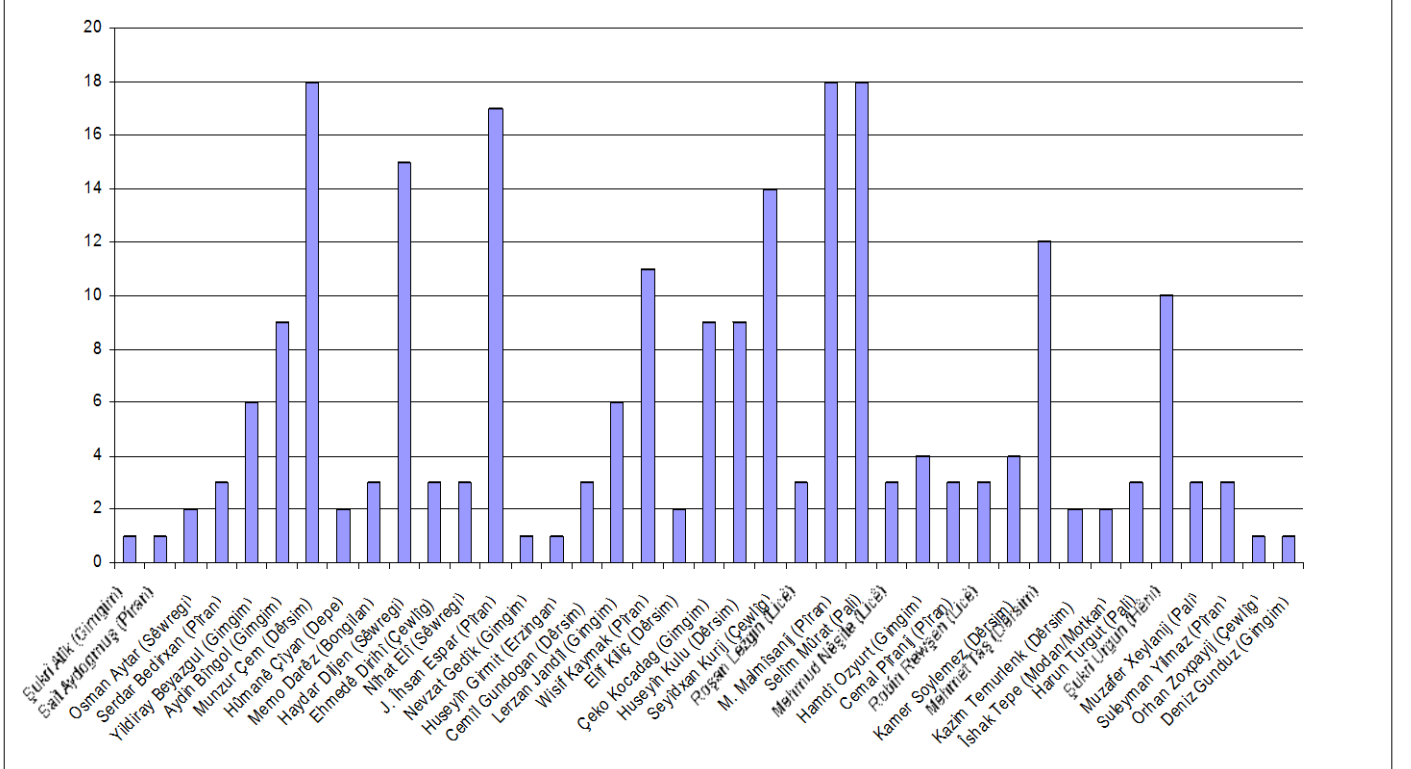

Daha sonra "Kombîyayîşê Kırmanckî" olarak adlandırılan Kırmanccanın standartlaşması amacıyla başlatılan toplantıların ilki 2-3-4 Ağustos 1996'da 15 kişinin katılımıyla Stockholm'da yapıldı. Bu toplantıda, standart bir yazı diline kavuşmayı amaçlayan bu çalışmanın süreklileştirilmesi yönünde de bir karar alındı. Vate Çalışma Grubu, bugüne kadar çoğunluğu İsveç'te olmak üzere Almanya, Diyarbakır ve Dersim'de toplam olarak 18 kez toplandı.

Günümüzde Kırmancca (Zazaca) konuşan Kürtler Diyarbakır, Çewlîg (Bingöl), Riha (Urfa), Semsûr (Adıyaman), Sêrt, Bidlîs, Dêrsim (Tunceli), Mûş, Erzingan (Erzincan), Erzirom, Sêwas (Sivas), Sêrt (Siirt) ve Xarpêt (Elazığ) illerinde yaşamaktadır. Vate Çalışma Grubu'nun toplantılarına katılım tamamen gönüllülük temelinde olduğu için toplantılara katılanların sayısı birinden diğerine değişmektedir. Toplam olarak 18 toplantıya Bongilan (Solhan), Çewlîg (Bingöl), Depe (Karakoçan), Dêrsim (Tunceli), Erzingan (Erzincan), Gimjim (Varto), Hêni (Hani), Licê (Lice), Pali (Palu), Pîran (Dicle), Sêwregi (Siverek) ve Modan/Motkan (Motki) gibi değişik yörelerden gelen 39 kişi katılmıştır.

Aşağıdaki diyagram toplantılara katılanların isimlerinin yanında, geldikleri yöreleri ve toplantı sayısını göstermektedir. Görüldüğü gibi altı ya da daha fazla toplantıya şu kişiler katılmıştır: **Aydin Bîngol (Gimjim) (9)**, Çeko Kocadag (Gimjim) (9), **Haydar Diljen (Sêwregi) (15)**, Huseyn Kulu (Dêrsim) (9), **J. Îhsan Espar (Pîran) (17)**, Lerzan Jandîl (Gimjim) (6), **M. Malmîsanij (Pîran) (18)**, Mehmet Taş (Dêrsim) (12), **Munzur Çem (Dêrsim) (18)**, Selîm Mûrat (Pali) (18), **Seyîdxan Kurij (Çewlîg) (14)**, Şukrî Urgun (Hêni) (10), **Wisif Kaymak (Pîran) (11)**, Yildiray Beyazgul (Gimjim) (6). Bu konuda şu hususu da belirtmek gerekiyor. Kürdistan'da yaptığımız son üç toplantıya katılanlardan Cemal Pîranij (Pîran), **Ehmedê Dirihî (Çewlîg)**, İshak Tepe (Modan/Motkan), **Mehmud Nêşite (Licê)**, Muzafer Xeylanij (Pali), **Roşan Lezgîn**

(Licê), Serdar Bedirxan (Pîran), **Suleyman Yilmaz (Pîran)** ve **Deniz Gunduz (Gimgim)** daha önce yurtdışında yapılan Vate Çalışma Grubunun toplantılarına teknik nedenlerden dolayı katılamamışlardır. W. K. Merdimîn, N. Celalî ve Seîd Verroj ise bazı toplantılara tartışılan sözcüklerle ilgili görüşlerini e-mail aracılığıyla yollayarak katkı sunmuşlardır.

Standartlaşırma Çalışmasının Bazı İlke ve Amaçları

- Vate Çalışma Grubu'nun toplantılarına katılanlar kendilerini Kürt, Kirmanccayı da Kürtçenin bir lehçesi olarak görüyor.
- Toplantılara katılan kişilerin siyasal görüşleri, dini inançları veya diğer tercihleri değil ama toplantılara sunabileceği katkı esas alınıyor.
- Katılımcıların Kirmanccanın konuşulduğu değişik yörelerinden olmalarına çalışmanın kalitesi açısından dikkat ediliyor.
- Katılımcıların Kirmancca ile bir biçimde ilgili olması gerekiyor.
- Toplantılar standartlaşmayı hedefleyen birkaç işi bir arada yapmaya çalışıyor: **a)** Önem ve aciliyetine göre değişik yazım kurallarının tespiti her toplantıda gündem maddelerinden biri oluyor. Örneğin bu işe ilk toplantıda alfabe ile başlandı. Vate Çalışma Grubu, var olan Kürtçe alfabenin bugünün koşullarında ihtiyaca cevap verdiğini düşünüyor ve bu alfabeyi kullanıyor. **b)** Değişik alanlarda müşterek bir terminolojinin tespiti toplantıların bir diğer konusu. Örneğin, yönetim, anatomi, sağlık, coğrafya, hukuk, edebiyat, eğitim, askerlik, dilbilgisi, ev, aile, akrabalık ve benzeri konularda terminoloji oluşması için önemli çalışmalar yapıldı. Ve terminoloji çalışması devam ediyor. **c)** Gramerle ilgili değişik konular ele alınıyor ve bazı tespitler yapılıyor. Örneğin günler,

aylar, mevsimler, diller, lehçeler, dinler, mezhepler, devletler ve başkentlerin adlarının standart Kırmancca formları tespit ediliyor, sıfat, zamir, edat, fiil, bağlaç ve diğer kelime çeşitlerinin bazı formları tartışılıyor ve müşterek formların tespitine gidiliyor. **ç)** Diğer çalışmaların yanında Kırmancanın mümkün olduğu oranda bütün şive ve ağızlarının sözcük dokümantasyonu yapılıyor.

Kısaca bu çalışmanın amacı yeni ve eklektik bir dil yaratmak değil, tam aksine var olanın anlaşılabilmesi için standartlaşmaya gidiliyor, dil geliştirilip güçlendiriliyor ve mümkün olduğu oranda farklı şivelerdeki ortak formlar tercih edilerek ilk etapta Kırmancılar arasında yazılı iletişimin kolaylaştırılması hedefleniyor.

Toplantılarda uygulanan çalışma yöntemi de kısaca şöyledir: **a)** Toplantıların tespit edilen gündemine göre bazı katılımcılar ele alınacak konularla ilgili bir taslak hazırlayıp katılımcılara gönderiyor ve çalışmalar bu taslak üzerinden yürütülüyor. **b)** Her şeyden önce tartışılacak sözcüklerin eğer varsa farklı söyleniş biçimleri ve eşanlamlıları tespit ediliyor. Eşanlamlı kelimelerin tümü standart sözcük olarak alınıyor. Örnek olarak Türkçedeki **henüz, bunca** ve **tavşan** sözcüklerine bakalım:

Henüz: hina, hema, deha

Bu üç eşanlamlı sözcük alındıktan sonra farklı söyleniş biçimlerine bakılıyor.

1) hina' nın diğer söyleniş biçimleri: **hêna, hê, hewna, hona, hûna**

2) hema' nın diğer söyleniş biçimleri: **hama, hemo, hima, huma, homa, hemara, homara, hemara, hamara, homara**

3) deha' nın diğer söyleniş biçimleri: **deha diha**

Bunca: hende

hende' nin diğer söyleniş biçimleri: **ehende, ehendi, ehend, ende, endi, end, hendî, hendi, hend, hand, hindi, honde, hund, indi; endihey, endhay, endiheyra, indihay, indhey, indihayra, hendihey, hendhey, hendhay, henday, hendê, hindê, honday, hondê**

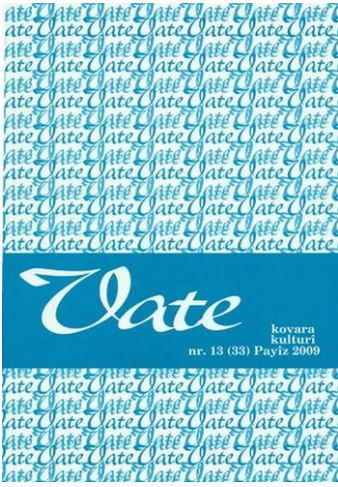
Tavşan: hargûş, -e

arbêş (n), argoş (n), argueş (n), arguweş (n), argûş (n), arîweş (n), aroş (n), arûş (n), arwêş, -î, awres (n), awrêş-I (n), awrêş (n), awriş (n), erbêş (n), ewrêş (n), hawewêş, -e, harêweş, -e, herbêş (n), heroşe, owres, -e

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi kökü aynı olan ama farklı yörelerdeki değişik söyleniş biçimlerinden biri tercih edilerek standart sözcük olarak tespit ediliyor. Diğer söyleniş biçimleri de varyant kabul edilerek yazılıyor. Bu toplantıların sonucunda tespit edilen sözcüklerden iki sözlük hazırlanmıştır. Biri Türkçe-Kırmancca (Zazaca), diğeri Kırmancca (Zazaca)-Türkçe. Türkçe-Kırmancca (Zazaca) sözlükte yedi bin standart temel sözcük bulunuyor, Kırmancca (Zazaca)-Türkçe Sözlük'te ise sözcüklerin farklı söyleniş biçimlerinden tespit edilebilenlerin tümüne yer verilmiş ve bakınız anlamında "b." kısaltmasıyla yazı dilinde kullanılmak üzere seçilen forma göndermede bulunulmuştur. Örneğin "tavşan" karşılığında kullanılan **arbêş (n), argoş (n), argueş (n), arguweş (n), argûş (n), arîweş (n), aroş (n), arûş (n), arwêş, -î, awres (n), awrêş-I (n), awrêş (n), awriş (n), erbêş (n), ewrêş (n), hawewêş, -e, harêweş, -e, herbêş (n), heroşe, owres, -e** formlarının tümü ayrı ayrı sözlüğe yazılıp karşılıklarına (b. **hargûş, -e**) diye yazılarak (**hargûş, -e**) göndermede bulunulmuştur. Bu nedenle Kırmancca (Zazaca)-Türkçe Sözlük'te otuz dört bin sözcük bulunmaktadır.

c) Tercih edilecek sözcükler eğer Kırmianca konuşlan yörelerin birçoğunda ortak değilse, başka kriterler dikkate alınıyor. Sözcük ile ilgili etimolojik bir araştırma yapılıyor, Kürtçenin diğer lehçelerindeki yazılış biçimine, yörede konuşulan diğer dillere ve özellikle Farsçaya bakılıyor. Tüm bu veriler değerlendirilerek tercih edilecek sözcük seçiliyor. d)Eğer sözcük yabancı bir dilden gelme ise orijinal dile yakın olan biçimi tercih ediliyor. e)Sözcük türetmenin önemli mahzurları olduğundan çok zorunlu olmadıkça sözcük türetilmiyor. Türetme yerine, Kırmianccada kullanılma koşulları bulunan yabancı sözcükler tercih ediliyor. f) Toplantılarda belli bir konuda mutabık kalınmazsa çoğunluğun görüşüne başvuruluyor ve çoğunluğun kararı bağlayıcı oluyor.

Vate Dergisi

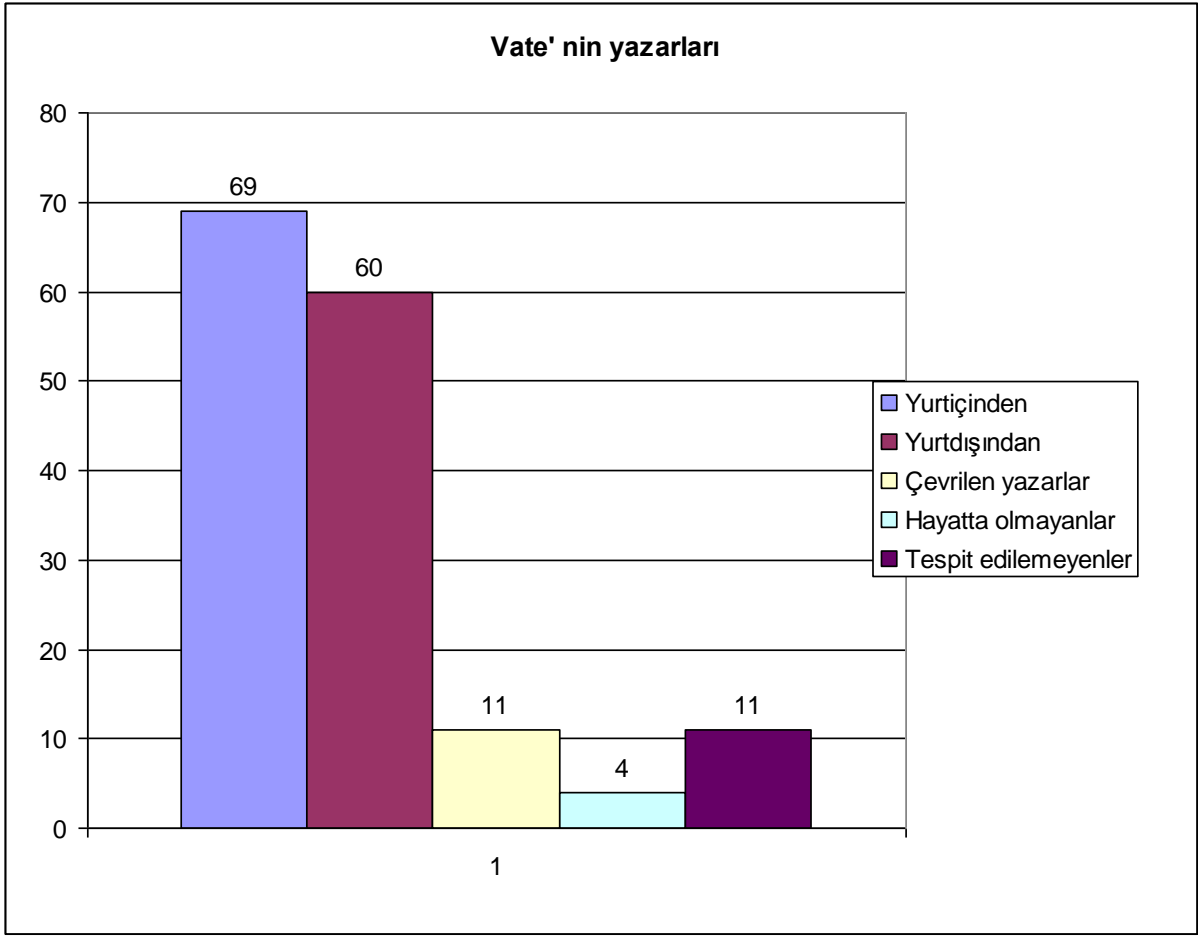

Vate dergisi de bu toplantıların bir ürünüdür. 1997 yılının mart ayında İsveç'te yapılan ikinci toplantıda bir derginin çıkarılması kararı alındı. Derginin çıkarılma gerekçeleri arasında toplantı kararlarının yayınlanması ve alınacak kararların pratikte uygulanması gibileri de vardı. Oluşturulan Vate redaksiyonuna dergiye gelen yazıların toplantı kararlarına uygun olarak redakte edilmesi sorumluluğu verildi. Böylece toplantılarda alınan kararların pratikte uygulanmasının koşulları yaratıldı.

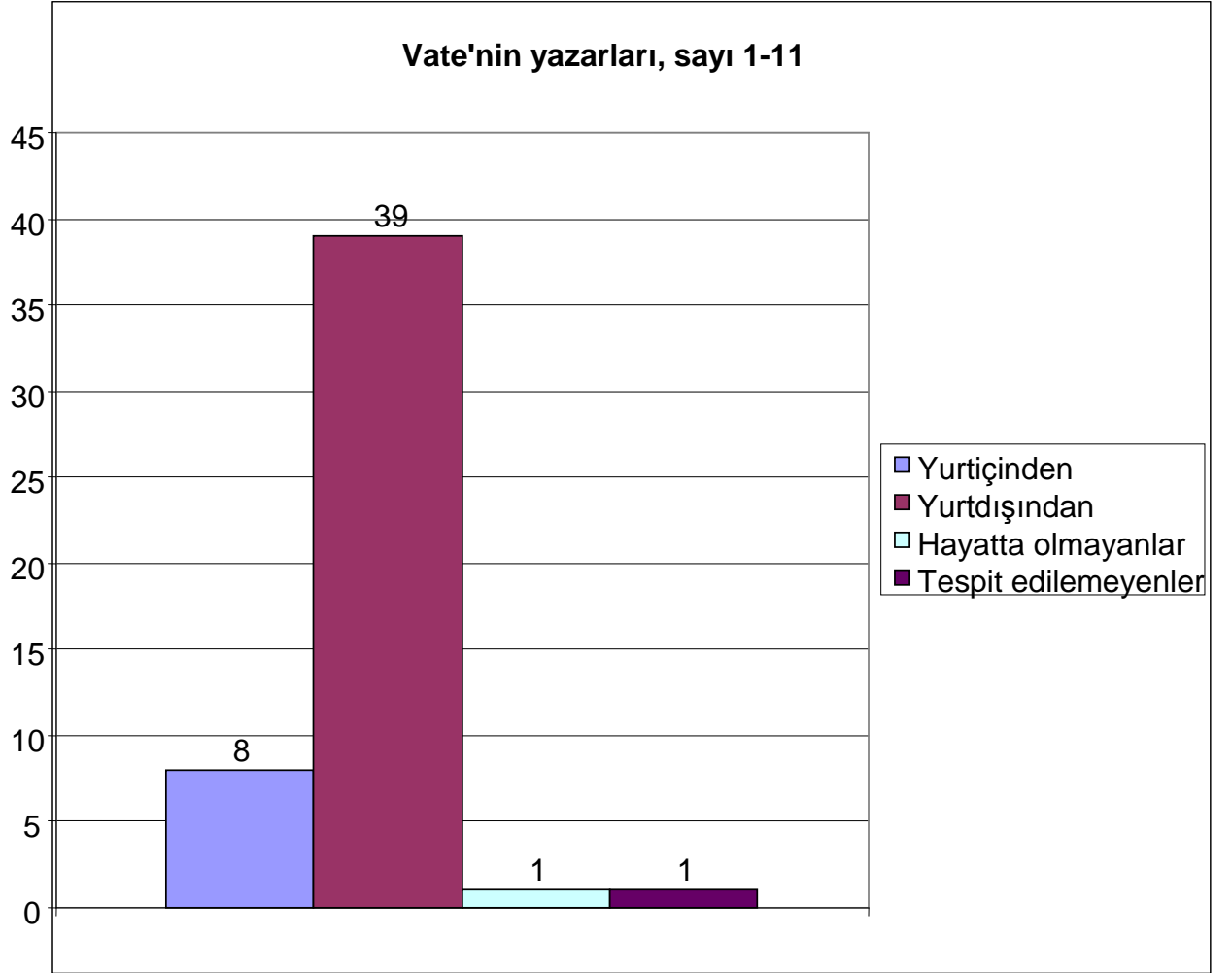
Bilindiği gibi Vate şu ana kadar 34 sayı çıktı. Vate 20. sayıya kadar hem İsveç'te hem de İstanbul'da basıldı. 21. sayıdan itibaren dergi İstanbul'da yayımlanıyor.

Vate dergisinin yayın yaşamı ile Kırmianccanın gelişmesine nasıl bir katkı sunduğunu öğrenmek için derginin 3 ayrı dönemini (1-11 sayılar, 12-22 sayılar, 23-33 sayılar) karşılaştırarak anlamaya çalıştık. Karşılaştırmalarda yazı yazarların sayısına, nerede yaşadıklarına ve ne kadar sıklıkla yazdıklarına baktık. Ayrıca yazı türlerine ve bu türlerin derginin sayfa sayısına göre hacimlerine baktık.

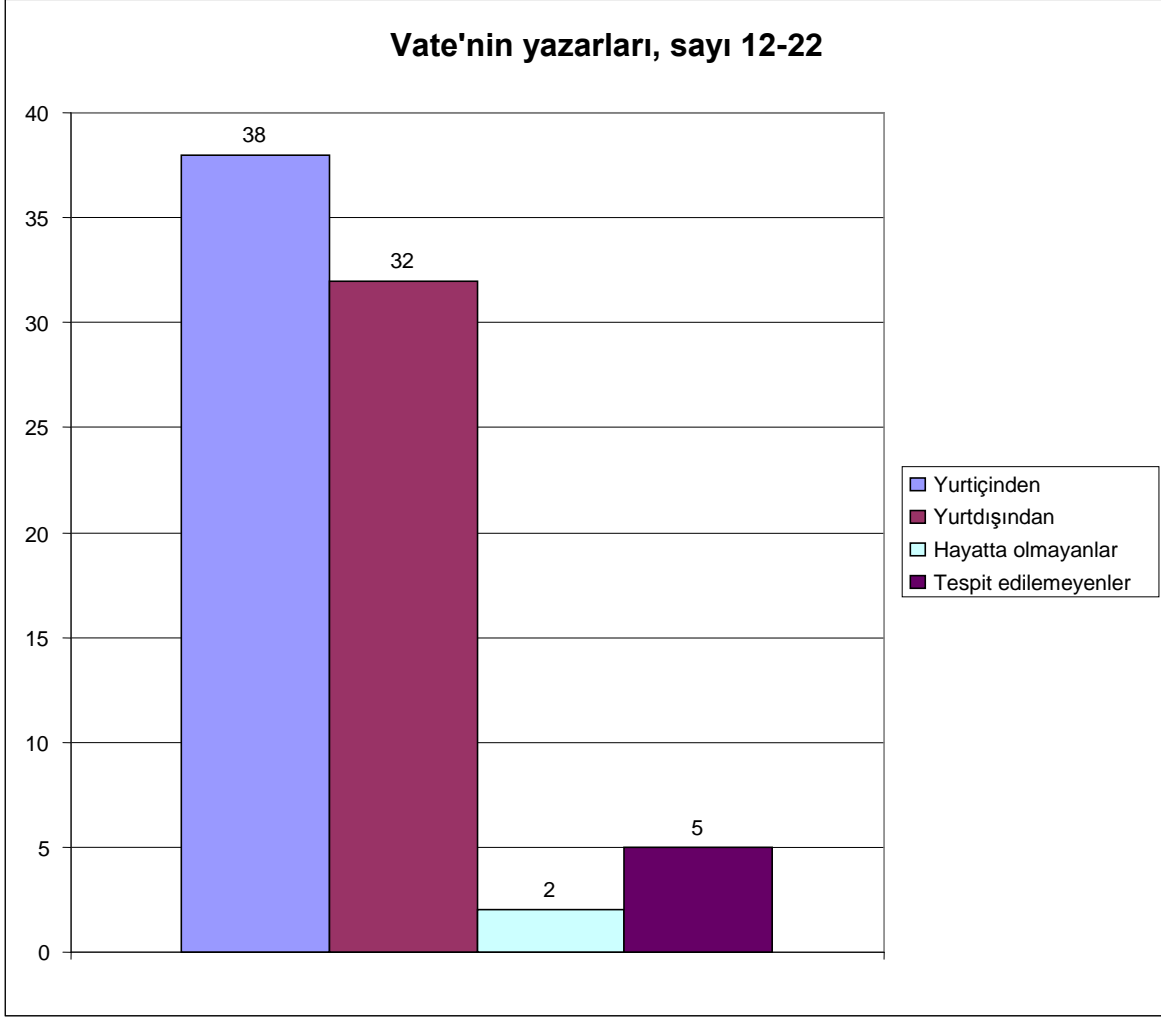
Detaylarını diyagramlarda göreceğimiz bu karşılaştırmaları şöyle özetleyebiliriz: Vate dergisinin 1-33 sayılarında 155 yazarın yazılarına yer verilmiştir. Diyagramda görüldüğü gibi tespit edebildiklerimizin çoğunluğu yurtiçindedir. Tespit edemediğimiz kişilerden biri hariç diğerleri sadece dergiye bir kez yazı yazmışlardır.

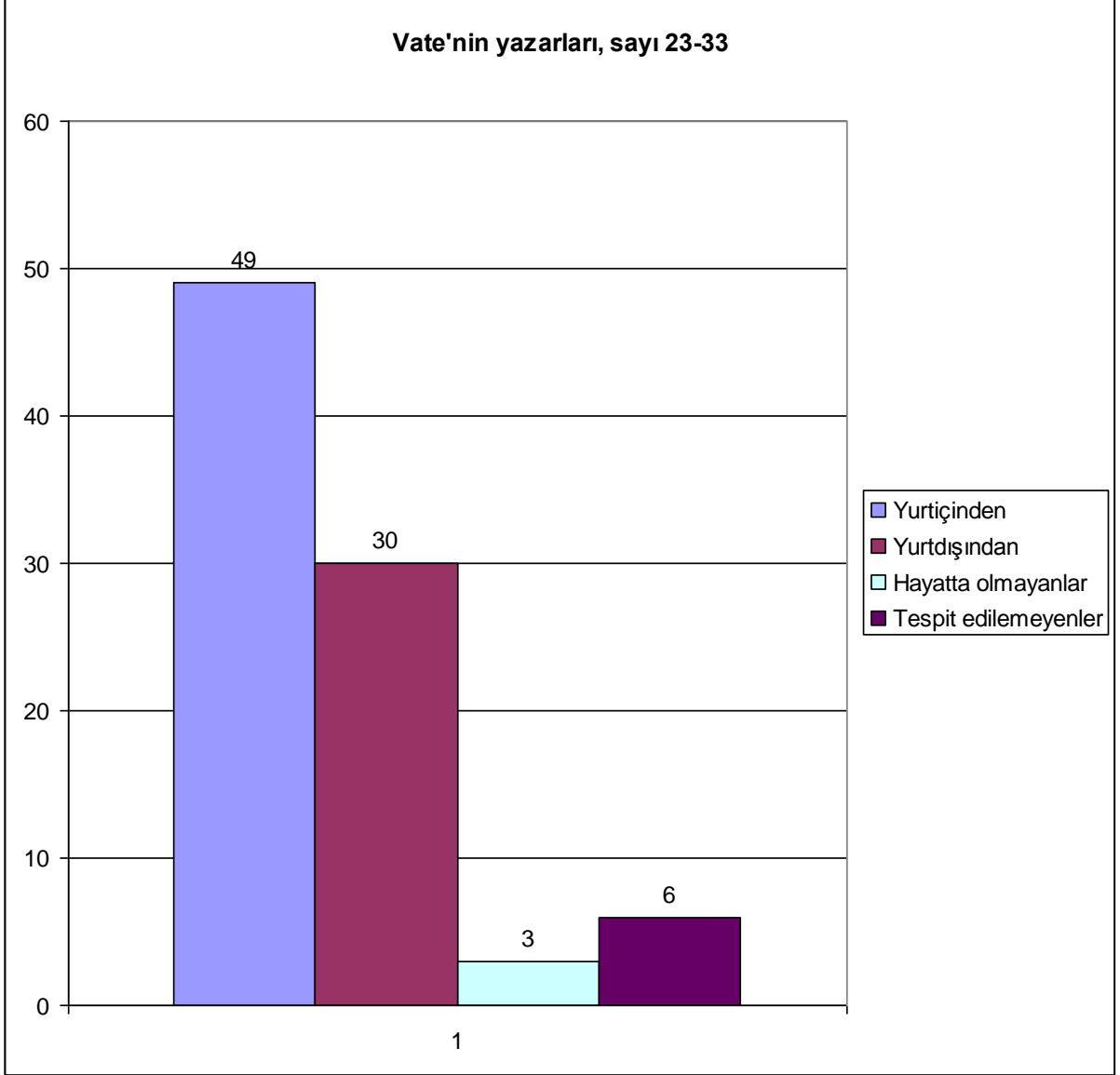
İlk periyotta (1. sayıdan 12. sayıya kadar) toplam 49 kişi yazı yazmıştır. Aşağıdaki diyagramda görüldüğü gibi yazarların yüzde sekseninden fazlası yurtdışında yaşamaktadır. Bu oran derginin sayfa sayısına göre bakıldığında çok daha artmaktadır. 1200 sayfayı aşan bu 11 sayıda yurtdışından yazanların yazdıkları sadece 36 sayfadır. Başka bir deyişle, dergi ilk periyotta yüzde doksan yedilik (% 97) bir oranla yurtdışında yaşayan yazarların bir ürünüdür. Nerede yaşadığı tespit edilemeyen E. Erdogan dergiye sadece bir yazı yazmıştır.

İkinci periyotta (12. sayıdan 23. sayıya kadar) bu durum radikal bir şekilde değişmiştir. Hem dergiye yazı yazanların sayısı önemli bir sayıda artmış hem de yurtiçinden yazı yazanların sayısı yurtdışındakilerin sayısını belirgin bir biçimde aşmıştır. İkinci periyotta yazı yazanların toplam sayısı 77 kişidir. Bu yazarlardan 38'i yurtiçinde 32'si yurtdışında yaşamaktadır. Nerede yaşadıkları tespit edilemeyen řu beş kişiden, **Bavê Roza**, **Dewij Hişyar**, **Erkan Çewlîgij**, **Muzafer Ceylan** bir sayıda, **Çigdem Karaboga** üç sayıda yazmıştır.

Üçüncü periyotta (23. sayıdan 34. sayıya kadar) da hem toplam yazar sayısındaki artış hem de yurtiçinden yazarların sayısındaki artış devam etmiştir. Bu periyotta toplam 88 kişi yazı yazmıştır. Yurtiçinden yazarların sayısı kırk dokuza yükselirken yurtdışından yazarların sayısı otuza inmiştir. Nerede yaşadıkları tespit edilemeyen şu beş kişi, Mehmudê Diyarbekirî, **Remezan Oruç**, Wahdet Qadirê Xarpêtî, **Nurullah Burcun**, Duzgun Dîkme dergiye bir kez yazı yazmışlardır.

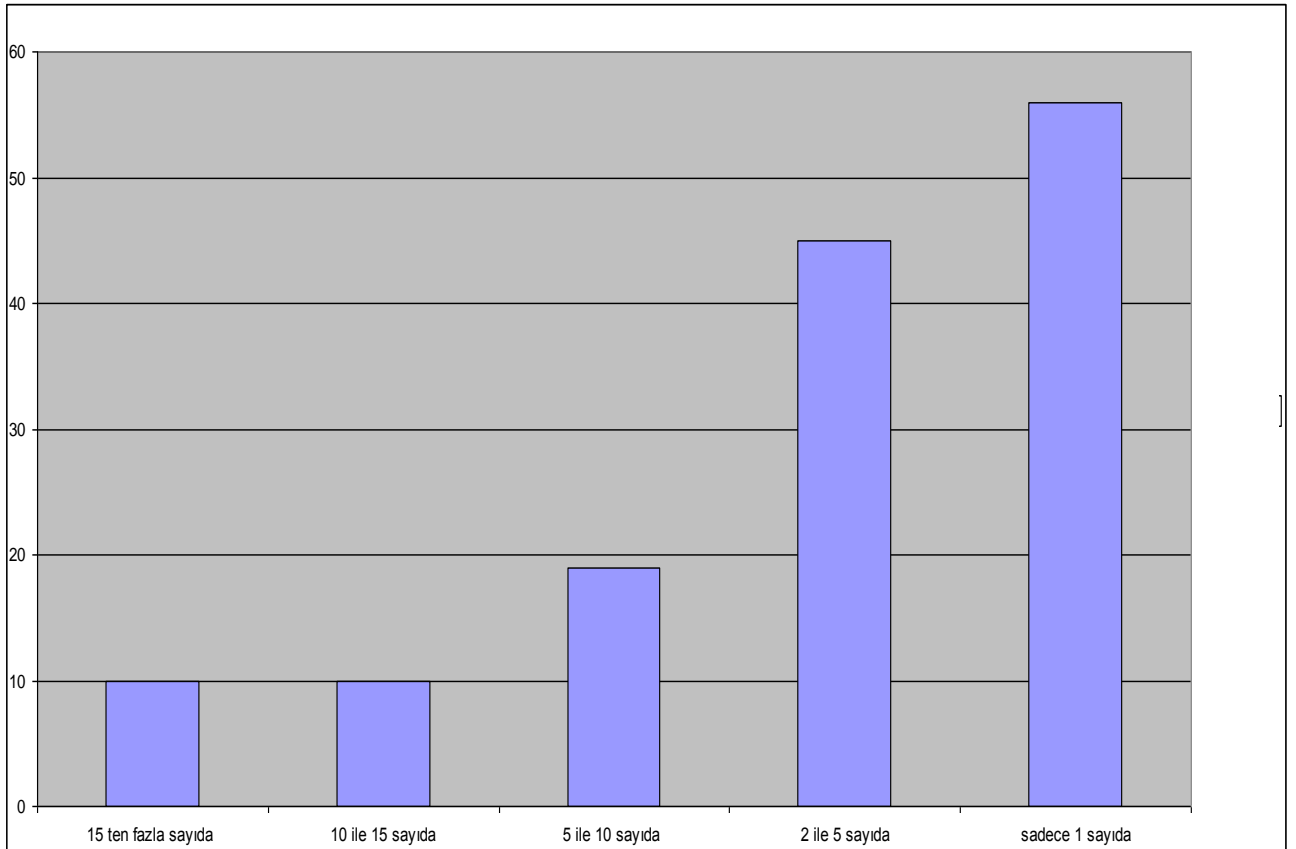

Yazarların ne kadar sık aralıklarla yazı yazdığına da baktık. Dergiye en fazla yani on beş ya da daha fazla sayıda yazı yazanların sayısı şu on kişiden oluşmaktadır: Fırat Çelker, **Heydo Keçanij**, J.İhsan Espar, **M. Malmîsanij**, Mihañî Licokic, **Munzur Çem**, Roşan Lezgîn, **Serdar Bedirxan**, Seyîdxan Kurij, **W. K. Merdimîn**.

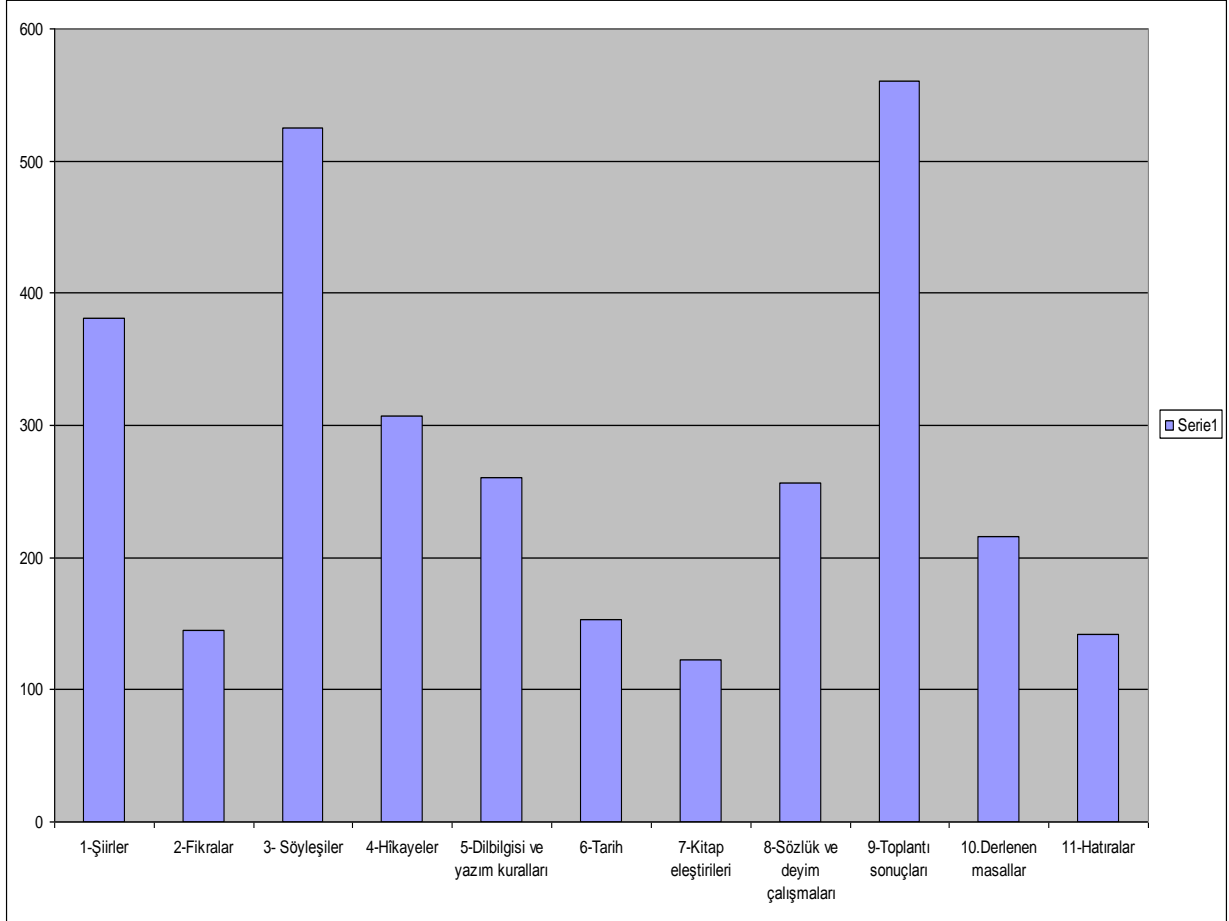
On ile on beş sayı arasında yazı yazanların isimleri ise şöyledir: Akman Gedîk, **Gawanê Welatî**, Hesenî Giran, **Huseyîn Karakaş**, Mehmet Uzun, **Mehmud Nêşite**, Mutlu Fırat, **Newzat Gedîk**, Newzat Valêrî, **Xezala Şarikî**.

Şu on dokuz kişi de dergiye beş ile on sayı arasında yazı yazmıştır: **Abdulmutalîp Koç**, Alî Heyder Sever, **Aysena Kurdî**, C. Zerduşt Pîranij, **Çeko**, Daîmî Bektaş, **Denîz Gunduz**, Ercan Sariçîçek, **Hişyar Pîran (Umer Akengîn)**, **Huseyîn Burke**, Lerzan Jandîl, **M. Mîrzanî**, Memo Darrêz, **Murad Cañsad**, N. Celalî, **Sînan Sutpak**, Sîyamend Mîrvanî, **Wusênê Gestemerde**, Yekta H. Okçu/Lezgîn.

Dergide iki ile beş sayı arasında yazı yazanların sayısı kırk beş kişidir. Dergiye elli altı kişi ise sadece bir kez yazı yazmıştır. Ürünleri Kırmancaya çevrilen on bir yazar ve yazılarına yer verilen ama hayatta olmayan dört yazara diyagramda yer verilmemiştir.

Sözü edilen yazarların dergide neler yazdığına da baktık. Vate dergisinin yapılan içerik tasnifinde 21 değişik yazı türünü tespit edebildik. Diyagramda belirgin olarak görüldüğü gibi toplam 3996 sayfaya olan 33 sayıda, *Vate Çalışma Grubu'nun toplantı sonuçları* (560 sayfa), *söyleşiler* (525 sayfa), *şiiirler* (381 sayfa), *hikâyeler* (307 sayfa) *sözlük ve deyim çalışmaları* (256 sayfa), *dilbilgisi ve yazım kuralları* (260 sayfa), *folklorik derlemelerden masallar* (216 sayfa), *tarih ile ilgili yazılar* (153 sayfa), *fıkralar* (145 sayfa), ve *hatıralar* (142) önemli bir yer tutmaktadır. Bu türlerin dışında *kitap eleştirileri*, *dini metinler*, *kültürel konuları içeren makaleler*, *portreler* dergide yer alan diğer türlerden birkaçıdır.

Bu verilerden şöyle birkaç sonuç çıkarabiliriz: Kıрманca gibi çok az yazılan bir lehçede uzun süreli yayın yaşamı ile Vate dergisi çok önemli bir fonksiyona sahiptir. Sürdürülen standartlaştırma çalışmaları ile birlikte Vate dergisi Kıрманca yazı dilinin oluşması, gelişmesi ve nispeten yaygın bir biçimde kullanılmasını sağlama yönünde çok önemli adımlar atmıştır. Dergi ilk on bir sayıda hemen hemen tümüyle sürgünde çıkan bir yayın organıdır. Yazarları ve büyük ölçüde okurları da Avrupa'dadır. İkinci ve üçüncü periyotlarda bu durum tamamen değişmiştir. Yurtdışından yazarların sayısı daha ikinci periyotta yurtdışındakileri aşmış ve üçüncü periyotta yurtdışından yazarlar toplam yazar sayısının yüzde yetmişine ulaşmıştır. Derginin yazarlarındaki sürekli artış da bir başka önemli noktadır. İlk periyotta elli olan yazar sayısı üçüncü periyodun sonunda yüzde iki yüz (% 200) artmıştır. Ama dergiye nispeten sık sık yazarların sayısı hala kırk kişiyi aşmıyor. Bu konuda belki daha da ilginç olan 56 kişinin sadece bir kez yazmasıdır.

Vate dergisi hala Kürtlerin yayımladığı ilk ve tek Kıрманca dergi olma özelliğini koruyor. Bu durum derginin içeriğine de belirgin bir biçimde yansımıştır. Çok değişik yazı türlerinin dergide yer almasını nedeni de budur. Fakat yine de dergide ağırlıklı olarak yer alan yazı türleri büyük bir oranda derginin amaçları ile örtüşmektedir.

Son olarak Őu hususu da belirtmemiz gerekiyor. Vate alıŐma Grubu ve Vate dergisinin Kırmanccanın gelişmesine sunduğu katkıları değerlendirirken göz önüne alınması gereken önemli bir diğer ölçü de Kırmancca kitap yayıncılığıdır. İlk Kırmancca kitabın yayımlanmasından, yani 1899 yılından 1996 yılına kadar yaklaşık olarak yüz yılda 23 adet Kırmancca kitap yayımlanmıŐtı. Ama 1996 yılından yani Vate alıŐma Grubunun ilk toplantısından 2010 yılının sonuna kadar yayımlanan Kırmancca kitap sayısı ise 102 adettir. Ve bu kitapların büyük bir çoğunluğunun yazar ya da evirimenleri Vate alıŐma Grubunu oluŐturan ya da bu çalıŐmaya katkı sunan kişilerden oluşmaktadır.

(*) Bu metnin bir bölümünü 7-8 Ocak 2011 de, İstanbul Bilgi Üniversitesi Dolapdere Kampüsünde yapılan **Avrupa-Akdeniz Bölgesinde Azınlık Dillerinde Yazarlık, evirimenlik, Yayıncılık Uluslararası alıŐtayına** tebliğ olarak sundum. Aynı anda (simultan) Kürtçe-İngilizce eviri yapan tercüman temin edilemediği için tebliği Türkçe olarak hazırlamak zorunda kaldım. (J. İhsan Espar)

EKLER

EK-I

Vate Dergisinin 33 (1-33) Sayısında Yazılarına Yer Verilen Yazarların İsim Listesi:

1. Abbas İzol	17. Bİrgle
2. Abdulmuttalİp Koç	18. Burhan Beyazyıldırım
3. Adnan Dİndar	19. C. ZerdüŐ PİraniĐ
4. Akman Gedik	20. Celadet Alİ Bedirxan
5. Alİ Adir	21. Cemal Sureyya
6. Alİ BeytaŐ	22. CemİL Gundogan
7. Alİ Heyder Sever	23. CemİL Oguz
8. Alİ KizilgedİK	24. Cewdet DemİrtaŐ
9. Alİ Riza BİlgİLİ	25. eko
10. Alİheyderē Alİyē Silēmanİ Xerzİ	26. İgdem Karaboga
11. Aydın Bİngol	27. DaİMİ Bektaş
12. Aysena Kurdİ	28. DaİMİ Bİngol
13. Bahoz Welat	29. Deniz Dilar Pİrejmanij
14. Bavē Roza	30. DenİZ Gunduz
15. Birakē Mehmud	31. Dewij Őİyar
16. Bİlal Nēribij	32. Dogan Karasu

33. Doxanê Çêrmûge
34. Duzgun Dîkme
35. E. Erdoğan
36. Efoyê Avdêlicî
37. Ehmedê Dirihî
38. Elî Xaldî
39. Emily Dickenson
40. Ercan Sariççek
41. Erdal Er
42. Erkan Çewlîgij
43. Feteħ Kurij
44. Firat Çelker
45. Gawanê Welatî
46. Giran Kizil
47. Gulbeħar Çelîk
48. Gulfer Turhalli
49. Hacî Xoca Muhemmed Elî Ozturk
50. Hafiz Ehmed Turhalli
51. Hamdî Ozyurt
52. Harun Turgut
53. Hasan Tanriverdî
54. Haydar Diljen
55. Hebûn Okçû
56. Hesênî Giran
57. Heydo Keçanic
58. Hişyar Pîran
59. Hîkmet Çalagan
60. Huseyîn Burke
61. Huseyîn Gunduz
62. Huseyîn Kahraman
63. Huseyîn Karakaş
64. Huseyîn Kizilarlan
65. Hûmanê Çîyan
66. Îdrîs Sekarî
67. Îlhamîyê Darahênî
68. Îrfan Kaya
69. J. Îhsan Espar
70. Jacques Prevert
71. Jêhatî Zengelan
72. Kazim Timurlenk
73. Kemal Unal
74. La Fontaine
75. Lajê Xengerî
76. Lerzan Jandîl
77. M. Mîrzanî
78. M.Tahîr Akar
79. Mahmut Arif Ayççek
80. Mahmûd Lewendî
81. Malmîsanij
82. Martin van Bruinessen
83. Mehmet Alî Işik
84. Mehmet Sabrî Aytekîn
85. Mehmet Uzun
86. Mehmud Nêşite
87. Mehmudê Dîyarbekirî
88. Mela Huseyn Amedî
89. Mela Kamilê Puexî
90. Mela Mehemedê Muradan

91. Mela Mehmed Elî Hunî
92. Mela Mehmedê N. Axan
93. Mela Muhemmedê Hezanî (Mem)
94. Memed Drewş
95. Memê Hilkeçikî
96. Memo Darrêz
97. Mewlud Tanriverdî
98. Mihanî Licokic
99. Mîkaîl Aslan
100. Mudur Genc
101. Munzur Çem
102. Murad Caşad
103. Mutlu Firat
104. Muzafer Ceylan
105. Mûrad Ciwan
106. N. Celalî
107. Necmedîn Buyukkaya
108. Newzat Dodanij
109. Newzat Gedîk
110. Newzat Valêrî
111. Nîhat Elî
112. Nurullah Burcun
113. Nûredîn Zaza
114. Oktay Ersoy
115. Omer Ersoz
116. Orhan Zoxpayij
117. Osman Aytar
118. Receb Dildar
119. Remezan Oruç
120. Remzan Muskan
121. Robîn Rewşen
122. Rojda
123. Roşan Lezgîn
124. Sebahattîn Alî
125. Selamî Temirî
126. Seleh Pak
127. Semed Behrengî
128. Serdar Bedirxan
129. Serdar Roşan
130. Seyîdxan Kurij
131. Sînan Sutpak
132. Sîyahpoş
133. Sîyamend Mîrvanî
134. Suleyman Yilmaz
135. Sven Delblanc
136. Şakir Epozdemîr
137. Şêx Selheddîn
138. Şukrî Atîk
139. Tahsîn Erîş
140. Tekîn Agacik
141. Turan Tekîn
142. Turgut Ersoy
143. Velî Şahîn
144. W.K. Merdimîn
145. Wusênê Gestemerde
146. Wahdet Qadirî Xarpêtî
147. Wisif Hêlinij
148. Xal Sebrî

149. Xecê

155. Zulfukar Tak

150. Xezala Şarikî

151. Xidir Çelîk

152. Y. Barî Arslan

153. Yildiray Beyazgul

154. Yekta H. Okçu/Lezgîn

EK-II

Vate dergisinin 33 sayısının yazı türlerinin tasnifi yapıldı. Aşağıda sunulan listede, yazı türünün yanında adetleri de yazıldı. Kuşkusuz adetten kasıt bir türden diğerine farklı bir anlam taşımaktadır. Örneğin şiir, hikâye, masal, türkü, söyleşi ve fıkra adedinden kasıt 33 sayıda sözü edilen yazın türünden kaç tane yayımlanmış olduğudur. Ama "dilbilgisi ve yazım kuralları", "sözlük ve deyim çalışmaları" ve "diğer folklorik ürünler"den kastedilen bu konularda yapılan çalışmalardan her biridir. Örneğin eğer derginin birkaç sayısında bir sözlük çalışması yayımlanmışsa her sayıdaki sözlük çalışması bir adet olarak kabul edilmiştir. Yine "diğer folklorik ürünlerin" kapsamına atasözleri, tekerlemeler, bilmeceler vb. girmektedir. Listede "diğer folklorik ürünlerin" karşısındaki 36 sayısı bu konuda yayımlanmış yazı sayısını vermektedir. Son olarak "Ve diğerleri"den kastedilen tesbit ettiğimiz yirmi yazı türünden hiç birine uymayan yazılardır.

Yazı Türü	Adet
Söyleşiler:	51
Şiirler:	267
Hikâyeler:	47
Sözlük ve deyim çalışmaları:	35
Dilbilgisi ve yazım kuralları:	21
Masallar (derlenen):	39
Tarih ile ilgili yazılar:	12
Kitap tanıtımı ve eleştirisi:	25
Edebi ve kültürel makaleler:	19
Fıkralar:	140
Hatıralar:	20
Türküler (derlenen):	59
Dini metinler:	9
Portreler:	13

Diğer folklorik ürünler:	36
Adet, gelenek ve sosyal yaşam ilgili yazılar:	5
Belgeler:	4
Eleştiriler:	11
Haberler:	29
Vate Çalışma Grubunun toplantı sonuçları:	15
Ve diğerleri:	21

